

μάτι

Τρίτη, 19 Μαρτίου 2013
5:50 μμ

Σημασία:

- το όργανο της οράσεως. **ΕΙΚ1 (Βλ. Υπογλώσσιο 47)**
- η εστία της ηλ. κουζίνας
- τρόπος μαγειρέματος αυγών. Τηγανητά αυγά [ΕΙΚΟΝΑ 4 - ΑΥΓΑ ΜΑΤΙΑ](#)
- σημείο πάνω στον βλαστό φυτού απ όπου πρόκειται να βλαστήσει νέος κλώνος ή άνθος
- τρύπα στην εξώπορτα για να βλέπουμε ποιος κτυπάει πριν του ανοίξουμε. [ΕΙΚΟΝΑ 2, 3](#)
- Το κέντρο κάποιου πράγματος το μάτι του κυκλώνα
- Το μάτι της βελόνας [ΕΙΚ8](#)
- Η βασκανία. [ΕΙΚΟΝΑ 5](#)

Συνώνυμα

οψ (ο) γεν. οπός > όψις , ορώ, όρασις

Οφθαλμός

Πβλ. "Ἐστιν Δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὄρα"

"Ἐστιν Δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὄρα"

Μενανδρου - Αποφθέγματα 179

το, τα στραβά [αργκό]

φεγγιά

μάθια (Κρητ)

μμάτιν [Κυπρ)

όμμα Αιολικό : οππα < από την γεν του οψ που είναι οπός

Ετυμολογία:

- Ο οφθαλμός σχετίζεται με το θάλαμο (βλ . ΝΕ θαλάμη, ή θαλάμι = κόγχη, κοίλωμα)
- Ο Θεσσαλονίκης Ευστάθιος στα σχόλια στον Όμηρο **«άντι οπταλμοῦ, ὀφθαλμός ἐρρέθη»** ^{9521.21 [38]}
- Μάτι από το μεσν. όμμα > ομμάτιον > μάτιον > μάτι

Ξενόγλωσσα

Ιταλικά

occhio > canopsciale, occhiale = κιάλια, δίοπτρες
occhio οπή στο κύτος πλοίου

Αγγλικά

eye > eye liner αίλιερ.

Γαλλικά oeil

Εικόνες

ΕΙΚΟΝΑ 1 - Ανθρώπινο ματι





ΕΙΚΟΝΑ 2 - ΜΑΤΙ ΠΟΡΤΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ



ΕΙΚΟΝΑ 3 - ΜΑΤΙ ΠΟΡΤΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ



ΕΙΚΟΝΑ 4 - ΑΥΓΑ ΜΑΤΙΑ



ΕΙΚΟΝΑ 5 - ΜΑΤΟΧΑΝΤΡΟ αποτρεπτικό της βασκανίας



ΕΙΚΟΝΑ 6 - Ο ΠΑΝΤΕΠΟΠΤΗΣ ΟΦΘΑΛΜΟΣ



ΕΙΚΟΝΑ 7 - ΤΟ ΜΑΤΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΗΡΗ



ΕΙΚΟΝΑ 8 - ΤΟ ΜΑΤΙ ΤΗΣ ΒΕΛΟΝΑΣ



ΕΙΚΟΝΑ 9 - Με τα χεράκια μας βγάλαμε τα ματάκια μας




ΕΙΚΟΝΑ 10 - Clin d'oeil - Κλείσιμο του ματιού



Φράσεις

ανοίγω τα μάτια μου	Ξυπνώ. Ακόμα δεν άνοιξε τα μάτια της και άρχισε τη γκρίνια.
ανοίγω τα μάτια του χ	Των διαφωτίζω επί κινδύνου ιδιαζόντως μεγάλου που πρέπει να γνωρίζει
άνοιξε τα στραβά σου	Πρόσεχε, δεν βλέπεις κάτι σημαντικό. αργκό
βγάζει μάτι	Είναι προφανές οφθαλμοφανές. Για λάθη. Αυτό το «σεινυδηση» βγάζει μάτι.
βγήκαν τα μάτια του	Δυσκολίες ανάγνωσης άλλα και αφόδευσης. Για να διαβάσω την συνταγή βγήκαν τα μάτια μου. Έχω τρομερή δυσκολιότητα. Σήμερα πάλι μου βγήκαν τα μάτια στην τουαλέτα.
Για κοίτα με στα μάτια!	Πρόσεχε με τι σου λέω, μην κοιτάς αλλού.
για τα μάτια [του κόσμου]	Θα πρέπει να καλέσουμε και τους απέναντι για τα μάτια του κόσμου. Δηλ. απλώς για να αποφύγουμε κοινωνικά σχόλια, κουτσομπολιά
Βγάλαν τα μάτια τους	<p>Σημαίνει συνουσιάσθηκαν. Φρ. Πήγαν σ' ένα ξενοδοχείο και βγάλαν τα μάτια τους. Βλ. παρακάτω «της/του πέταξε τα μάτια έξω»</p> <p>Νόμιζα ότι ήταν από τη φράση του έβγαλε τα μάτια = το κατέστρεψε. (το κορίτσι) δηλαδή το διακόρευσε. Εδώ όμως βγάζουν και οι δυο τα μάτια τους. Το πράγμα δεν στέκει.</p> <p>Την λύση μου την έδωσε όμως ένα σχόλιο στην Κυπριακή γραμματική ^{9453.38}:</p> <p>Τό ι έν άρχη λέξεως άποκόπτεται ώς 'μάτιν άντί ιμάτιον.'Άλλά και έν μέσω λέξεως' ώς παρπατώ το περιπατώ, περπατώ παρ' ήμίν.</p> <p>Άρα το "βγάλαν τα ματια τους" είναι "έβγαλαν τα ιμάτια τους, τα ρούχα τους", η αρχική φάση της συνουσίας. ο.ε.δ.</p> <p>Σην ναυτική ορολογία μάνταρι είναι το σχοινί που χρησιμοποιείται για το βιράρισμα των πανιών. Συνώνυμο : υπέρα . Η Ετυμολογία είναι παρόμοια με το ιμάτι, μάτι.</p>



	Απο το αρχαιο Ελληνικό ιμάς γεν. ιμάν-τος > μων μαντάριον (υποκ) > μαντάριον > μαντάρι. Όπως και Πρβλ εξάρτιον > ξάρτι, εξάγιον> ξάγι, ιστάμενο > στάμενο , το ιδειν > το δειν κ.α. Άλλα οι αρχ κεροιακές: μικροί ιμαντες (Γαλλ.balançnes, Αγγλ.lifts) λεγονται μαντικια. 9334.31
για τα μαύρα σου τα μάτια	Για το χατίρι σου. Δεν θα τρέχω στου διαόλου τη μάνα για τα μαύρα σου τα μάτια.
δε μου γεμίζει το μάτι	Αυτός ο γιατρός δεν μου γεμίζει το μάτι. Δεν τον κρίνω κατάλληλο, αξιόπιστο, ικανό.
Δεν τον πιάνει το μάτι σου	Δεν αντιλαμβάνεσαι το ποιον του εκ πρωτης οψεως.
δεν θέλω να σε ξαναδώ στα μάτια μου	Απλά δεν θέλω να σε ξαναδώ μπροστά μου.
δεν μπορώ να σηκώσω τα μάτια μου να τον δω	Αντίστοιχο της ανοησίας δεν έχω μούτρα να τον δω, τον ντρέπομαι. Πβλ. Τραγουδι της Προποντιδας Δεν ημπορω τα μάτια μου ψηλά να τα σηκώσω Και την καημένη μου καρδιά παρηγοριά να δώσω
δεν ξέρει να βγάλει τα μάτια του 	Είναι απολυτά αδαής. Όπως δή ποτέ δεν είναι ιδιον του αδαούς να μην μπορεί να βγάλει τα μάτια του. Ουδείς ξέρει ή θέλει να το κάνει αυτό! Αν όμως πρόκειται για τα μάτια τότε μια τέτοια αδυναμία μπορεί να αφορά πάσχοντα από ιδιωτεία κν βλάκα, ηλίθιο, βόδι. Βλ. εξήγηση στο Βγάλαν τα μάτια τους . Η ιδιωτεία συνδυάζεται με αδυναμία αυτοσυντήρησης, που συχνά φτάνει μέχρι την αδυναμία ελέγχου των σφιγκτήρων . Η έγκαιρη διάγνωση είναι σημαντική για την έναρξη της εκπαίδευσης του ασθενούς και του περιβάλλοντός του. Η εκπαίδευση απαιτεί γνώση της πάθησης, άμετρη υπομονή και επιμονή και μπορεί να επιτύχει μικρά αλλά ιδιαίτερα σημαντικά –για την ελάχιστη έστω ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης– βήματα προόδου. Ο ιδιωτης τα κανει επανω του και αυτό ερμηνευεται ότι δεν ξερει να βγαλει τα ιματιά του. Η λεξι ιδιωτεια περασε στις περισσοτερες γλωσσες ως ονομα παθησης βαρύτερας της ηλιθιοτητος από το αρχαιο ελληνικο ιδιωτης:ο ασχολουμενος με τα ιδια πραγματα κα οχι με τα δημοσια, επομενως ο βλαξ, ο ηλιθιος. Ο ανώτερος βαθμος η βλακεια επεται η ηλιθιοτης και αμέσως κατώτερος βαθμός είναι η ιδιωτεία.
Εγινε να μην τον δει μάτι ανθρώπου.	Παραμορφώθηκε, λερωθηκε κλπ
έχει ένα μάτι ! [βάσκανον]	Έχει την μαγική ικανότητα να βασκαίνει. Ένα μάτι [εννοεί με καποιες ιδιοτητες] Εχει ένα χ [ενθα χ, ματι [βασκανο, ωράιο, διεισδυτικο, κωλο [να!], βυζι [ατιθανο] , χέρι [ελαφρύ, βαρύ] κλπ] η ερμηνεια δι νεται από τα συμφραζομενα. Αυτος που έχει ένα (αριθ. 1) μάτι λεγεται μονοφθαλμος ή κύκλωψ. Βλ. ΚΩΝ.ΡΩΜΑΙΟΣ - ΤΟ ΚΑΚΟ ΜΑΤΙ - ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ ΤΟΜΟΣ 3
Ιδιοις ομμασι	Με τα ιδια μου τα ματια . Υπήρξα αυτοπτης μάρτυς. Επισης αν ειχατε τα ματια τα δικα μου θα βλεπατε γιατι την αγαπη.
Καλό στα μάτια μου τα δυο.	Στην υποδοχή προσφιλούς προσώπου
κάνω τα γλυκά μάτια	Φλερτάρω κάποιον/κάποιαν. Του κάνει τα γλυκά μάτια για τον τουμπάρει.
κάνω τα στραβά μάτια	Υποκρίνομαι ότι δεν είδα κάποια παράλειψη, λάθος, ατιμία κάποιου. Μπορείς να λείψεις λίγο σήμερα, εγώ θα κάνω τα στραβά μάτια . Βλ. αναφ 1 Τα στραβα ματια του Νελσωνα
κάρφος εν τω οφθαλμω	Βιβλικό.Ματθ. 7.3-4. 3 τί δέ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; 4 ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ; 5 ὑποκριτὰ, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Καρφί στο μάτι. Κάτι πολύ προσωπικό και επιζήμιο. Δεν βλέπεις το καρφί στο μάτι σου και πας να βγάλεις την αγκίδα από το μάτι του άλλου. Μαλλον δεν προκειται για δοκο ή καρφί αλλα για κριθαράκι στο ματι. Βλ ηλος στο λημμα ξηλώνω .
κατ' οψιν	Τον κατηγορούμενο τον γνωρίζω μόνον κατ' οψιν.
κλείνω τα μάτια μου	Εσύ θα πάρεις το σπίτι όταν θα κλείσω τα μάτια μου . Ευφημισμός του όταν θα πεθάνω. Το κλεισιμο των ματιων ηταν πρωτη ενεργεια μετα την διαπιστωση του θανατου. Πβλ. Το του επταφιου: <i>"Ὀμμα τὸ γλυκὸ, καὶ τὰ χεῖλῃ σου πῶς μύσω Λόγε; πῶς νεκροπρεπῶς δὲ κηδεύσω σε; Μετὰ φρίκης ἀνεβόα Ἰωσήφ.</i> <KEIMENO> <HXHTIKO> Πχ. Πεθανε μονος κι ερημος χωρις κανενα να του κλεισει τα ματια. Μολις εκλεισα τα ματια μου ηρθες και με ξύπνησες. Αντι Μολις πηγανα να κοιμηθώ
Κλείνω το μάτι	Κάνω μυστικό νόημα σε κάποιον με πονηρή σημασία ή σκοπιμότητα.βλ. EIKONA 10 - Clin d' oeil - Κλεισιμο του ματιού
κλείνω μάτι	Δεν έκλεισα μάτι όλη νύχτα με αυτόν τον πονόδοντο. Περίφραση αντί του δεν κοιμήθηκα.
κόβει το μάτι του	Αντιλαμβάνεται καλά, είναι ευφυής και διορατικός.
Μάτια μου!	Προσφώνηση προσφιλούς και πολυτίμου προσώπου. Γενικα επιφωνηματικη φραση κενη περιεχομενου. Συνηθως στην Πελοπόννησο: Πχ. Απ'π που εισαι; Απ' τον Αγ. Πέτρο, μάτια μου!
μαύρα μάτια κάναμε να σε δούμε	Έχουμε πολύ καιρό να σε δούμε ή ορθότερο ξαγρυπνήσαμε να σε περιμένουμε. Από τους μαύρους κύκλους στα μάτια που αποκτούν όσοι ξαγρύπνησαν.
μαύρισε το μάτι μου	Είδα τρομερά ή σπάνια πράγματα. Εφθασα σε απογνωση.
μου μπάνει στο μάτι	Με ενοχλεί κάτι ή κάποιος. Αλλά έχω βάλει στο μάτι σημαίνει εποφθαλμώ , επιθυμώ. Έχω βάλει στο μάτι ένα αμάξι που το δίνουν πάμφθινα.
Μου βηγκαν τα ματια	Εκανα πολύ μεγαλη προσπαθεια για κατι πχ. Πολύ κακογραφος ο χ! μου βηγκαν τα ματια να διαβασω τι λει. Λεγεται και από δυσκοιλιους.

Οφθαμον αντι οφθαλμου	Ταυτοδικια. Συχνοτατο.
παίρνει μάτι	Ασκει οφθαλμοπορνεία , παρατηρεί κρυπτόμενος , κάνει μπαριστήρι . Είναι παρθενοπιτης. Αγγλικά Peeping Tom
παίρνω των ομματιών μου	Φεύγω οριστικά ίσως από ντροπή η απελπισία (μάλλον από επαίρω τους οφθαλμούς μου, ζητώντας την άνωθεν κατανόηση) Ίσως υπονοεί την εντροπή των οφθαλμών μου, την καταισχύνη λόγω της διαπόμπευσης. <i>Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε·</i> <i>Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σέ.</i> ΙΩΑΝΝΗΣ 17:1 <i>ο δε τελωνης μακροθεν εστωσ ουκ ηθελεν ουδε τους οφθαλμους επαραι εις τον ουρανον</i> <i>αλλ ετυπεν το σθηθος αυτου λεγων ο θεος ιλασθητι μοι τω αμαρτωλω</i> <i>Λουκάς, 18:13</i>
που να του βγει το μάτι	Κατάρα προς κάποιον που υποπευόμαστε ότι μας αβάσκανε.
πρόσχε το σαν τα μάτια σου.	Πρόσχε το ιδιαίτερος διότι είναι πολύτιμο. Δες και το «Μάτια μου»
στάχη στα μάτια	Του έδωσε ένα επίδομα για στάχη στα μάτια. Για τα τον παραπλανήσει. Βλ. Διαπομπευση.
τα μάτια μου κάνουν πουλάκια	Βλέπω πράγματα που δεν υπάρχουν λόγω κούρασης ή παθήσεως ή κακού φωτισμού.
Στο ματι του κυλωνα	Στο επικεντρο της εμπλοκης, του προβληματος, των αγωνων. Εννοει το κεντρο του κυκλώνα. Είναι όμως ακυρολεξια γιατι στο κεντρο του κυκλωνα επικρατεί ηρεμία
τα μάτια σου τέσσερα ή δεκατέσσερα	Εννοειται εχε τα ματια σου 4. Πρόσχε ιδιαίτερος.
της/του πέταξε τα μάτια έξω	Τον / την έκανε να υποφέρει να γουρλώσουν τα μάτια του. Εννοείται συνήθως λόγω παρατεταμένης ή πάρα φύσιν συνουσίας.
Της παναγιας τα ματια	Επιρρηματική έκφραση για δήλωση υπέρμετρου κόστους. Πχ. Μου κόστισε της παναγιας τα μάτια /η πλήρωσα της Παναγιας τα ματιά . Αρχικά κλέβει της Παναγιας τα μάτια . Και εδώ πρόκειται για τα ματιά* της Παναγιας που αποτελούν άγια λείψανα και σαν τέτοια αποτελούν αντικείμενο εμπορίας από παπάδες καλόγερους κλπ. Για τα ματιά της Παναγιας επειδή τότε δεν γίνονταν μεταμοσχεύεις δεν υπάρχει δηλωμένη τιμή. Ούτε σώζεται το πτώμα της παναγιας ώστε να πουληθούν τα ματιά του. *)Το φακελιον, η τιμα ζωνη της Παναγιας
το είδα με τα μάτια μου	Ανόητη παλλιλογία. Ο μονός τρόπος να δεις είναι τα μάτια. Λέγεται για επιβεβαιωτικούς λόγους. Πρβ. Παλαμά Τον είδες με τα μάτια σου γιαγιά τον Βασιλέα , και το Δημόδες Με τα μάτια μου την είδα την Ελένη στο λουτρό .
το μάτι σου τ' αλήθωρο	Συνήθως διάψευση κάποιου που ισχυρίζεται ότι είδε κάτι ή ότι βλέπει πολύ καλά.
τον βλέπει με μισό μάτι	Δεν τον εκτιμά ή τον υποπεύεται.
τον βλέπω με καλό/κακό/άλλο μάτι	Τον εκτιμά/ τον υποψιάζεται/ μεροληπτεί υπέρ του ή εναντίον του
Τον έχει στο μάτι	Το υποπεύεται και τον μεταχειρίζεται μεροληπτικά.
τυφλοις ομμασι	Αβλεπί ή αβλεπέ. Χωρίς να εξετάσει κάτι. Συνήθως λέγεται για αποδοχή, έγκριση πράξης κάποιου τον οποίο εμπιστευόμαστε απόλυτα. Ψωνισε καβάλα ή ψωνισε από σβέρκο.
τυφλός τά τ' ὄτα τόν τε νοῦν τά τ' ὄμματ' εἶ.	Η πλήρης παρήχηση του ταυ από τον Οιδιποδα Τυρανο του Σοφοκλεους στ. 310
Του βγαλε τα μάτια	Το χαλασε το κατεστρεψε

Αναφορες

Ὅμμα τὸ γλυκύ, καὶ τὰ χεῖλῃ σου πῶς μύσω Λόγε; πῶς νεκροπρεπῶς δὲ κηδεύσω σε; φρίττων ἀνεβόα ὁ Ἰωσήφ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ - ΕΓΚΩΜΙΑ - ΣΤΑΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

Αλλα και

Ὡ φῶς τῶν **ὀφθαλμῶν** μου, γλυκύτατόν μου Τέκνον, πῶς τάφω νῦν καλύπτῃ;

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ - ΕΓΚΩΜΙΑ - ΣΤΑΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

Οι λεξεις «ομμα» και «οφθαλμος» εναλλασσονται ελεύθρα

Παροιμίες

9181.9 [23]

99. Ἄλλος ἀγαπᾷ τὴ μαυρομάτα, καὶ ἄλλος τὴν τσιμα-πλοματά.— Εἰς ὅλους τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀρεστόν.

Δυνασαι δεν δυνασαι το ματι σ' αγριεβέ το

Δύνασαι δὲν δύναισαι, κἄν τιμμήτιόν σου ἄγρεις.— You can or you cannot, at least put on a fierce look :— We should not be pusillanimous, and allow ourselves to be frightened by threatening emergencies, for even the weak, by shewing a little courage and greatness of mind, may weather the storm that assails them.

9213.29.[48]

Ποιος βγαλε το ματι; - Ο αδελφος μου; - Γι' αυτό είναι τοσο βαθειά βγαλμένο

Αδελφική αγάπη σου λέει ο άλλος.

Αλλα τα ματια του λαγού κι'άλλα της κουκουβάγιας.

Επι συγκρισεως ανομοιων.

ας ηξερα δυο γραμματα κι ας ημουν μ' ένα ματι

Λίγα γράμματα είναι απαραίτητα.

κάλλιο το ματι του παιδιού παρά τ' αρχιδι του γαμπρού

Εννοείται "Καλλιο να παθει κατι ...". Λέγεται από την πεθερα που τρεμει το διαζύγιο και την επιστροφη της κορης.

καλύτερα να σου βγει το μάτι πάρα το όνομα

Το ονομα: αυτό που λέμε σημερα ιματζ

κόρακας κοράκου μάτι δε βγάζει.

Οι ομοιοι αλληλουποστηρίζονται.

Με τα χερακια μας βγάλαμε τα ματάκια μας

Πβλ. το Ομηρικο "σφετερησι ατασθαλιση ολωντο" από τις δικες τους ανοησιες καταστράφηκαν.

Ματια που δεν βλεπονται γληγορα λησμονιουνται.

Επι εραστων και ολιγη αλλα επαφη πλην της οπτικης διατηρει την σχέση (πολλες φορες και την χαλαι και παμε για φρεσκικες / φρέσκους)
Αντιστοιχη Γαλλικη L'absence est l'ennemie de l' amour.

Στους τυφλους ο μονοφθαλμος βασιλευει

Από την "ανδρεία" ενέργεια του Βασιλείου του Βουλγαροκτονου να τυφλώσει 15000 βούλγαρους στρατιώτες αφηνοντας ένα μονόφθαλμο ανα κάθε εκατό τυφλούς και να τους γυρίσει πίσω στην Βουλγαρία. Η Α.Μ. ο Σαμούηλ της Βουλγαρίας επαθε λα-λα και απόθανε, θεός σχωρέστον, για τον Βασίλειο όμως υπάρχει συγχώρεση;

Οφθαλμοί σοφού

Τοῦ (ε) σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ· ὁ δὲ ἄφρων ἐν σῴτει περιέεται.

Το γινατι βγαζει ματι

Από το τουρκικο ινάτ (inat) πεισμα.

Το ξενο ματι ειν καρφι, το ξενο αφτι ντουφέκι

Οι ξενοι μας υποψιάζονται και μας πολεμούν.

Ωσπου να βγει να μπει νύφη βγήκαν του γαμπρού τα μάτια.

Ο ένας αδημονεί και ο άλλος καθυστερεί.

Εγώ δεν είδα από τα μάτια θα δω απ τα φρύδια;⁹⁴⁵

Εγώ τα μάτια τ'αχασα, τα φρύδια τι τα θέλω;³¹⁰

Παραγωγα

από το ματι

ματοχαντρο

Χαντρα με μορφή ματιου που χρησιμοποιειται ως αποτροπαιον κατά της βασκανιας. Τα αποτροπαιον ματι ισχυε από την εποχή των τριήρων και ζωγραφίζονταν στις πλώρες τους.
Βλ. [ΕΙΚΟΝΑ 7 - ΤΟ ΜΑΤΙ ΣΤΗΝ ΤΡΙΗΡΗ](#)

ματιασμα

Βασκανια. με επηρεια κακού ματιου (βλεμματος καποιου εχθρου)

ματιά

Η κατευθυνση των ματιων μας προς καποιον . κατά το πετρα περτριά. Το βλέμμα. Κυπρ: δειν πβλ.
Τραγουδι: Εκαμέν με ανω-κατω 'κειν' το δειν της το κλεφτάτο (εκεινες οι κλεφτες της ματιες με συγκλονισαν)
Με ιδείν αγριον = ηγουν βλέμμα ^{9187.159 [225]} .

ματάκιας

ο ηδονοβλεψιας, ο μπαζιστηριτζής, παρθενοπιπτης

ματογυάλια

Γυαλια οράσεως.

ματοπονος και νομοματος

Πονος στα ματια από παθολογικα αιτια.

Ματόκλαδα

από το οφθαλμος

προσοφθάμιος [φακος]

οφθαλμίατρος

οφθαλμοπορνος

οφθαλμοφανης

εξόφθαλμος

μονοφθαλμος ΠΑΡ

από το Ωψ

Αμβλύωψ , αμβλυωπία

Μύωψ, μυωπία

Αυτός που για να δει καλυτερα μύει κλεινει τα βλεφαρά του
Συγγ. μύστης

Πρεσβυωψ, πρεσβυωπια

Γεροντικη μειωση της ορασης των κοντινων πραγματων ενώ η οραση σε μακτρυνά πραγματα διτηρειται η βελτιώνεται,

Κυκλωψ

Αυτος που έχει ένα κυκλικο ματι στο μετωπο. πβ. Κυκλώπεια τειχη.
Γνωστος ο Πολυφημος που τον τυφλωσε ο Οδυσσέας και αντιστοιχη τραγωδια Κυκλωψ του Ευριπίδη .
Αλλα και ο Λιόντας ο ληστης εβλεπε και απ την πλάτη μ'ένα μεγάλο μάτι.

Υπερμετρωπια.

οπτικός, -η -ον

Οπτήρας

Κατάσκοπος, φρουρός πάνω στην κόφα του πλοίου. ^{352-1, 266[276]}

γλαυκώπηξ Αθήνη

γαλανοματα Αθηνα (Ομηρος passim)

επόπτης , παντεπόπτης οφθαλμός ΕΙΚ6

οψις και οψη

Σε γνωρίζω από την οψη (Δ. Σολωμός) κν. φατσα.

παρωπίς (συν. πλθ. παρωπίδες)

Εξαρτημα της σασης των αλογων που το εμποδιζει να βλέπει πλαγια.
Μετφ. φρ. φοραει τις παρωπιδες της θρησκοληψιας. κν. δεν βλέπει τα προφανή.

κάτοψη

Σκαριφημα κομμενου κτιρίου και θεωρουμενου από πάνω.

αποψη

Οπτικη γωνια > εκθεση του τροπου που εγω αντιμετωπιζω τιο προβλημα. Η απόψή μου.

υποψη

σωστο υπ' οψει (τη οψει δοτ. όπως εν Βηθλέεμ τη πολει)

εν οψει

Εμπρος (οψις το προσωπο) . Πλοιον εν οψει (εμπρος) μτφ αφου εξετασσουμε, παρουμε υποψη. Πχ. Εν οψει της επικεμενης συμγωνιας η απεργια αναστελλεται.

Μετωπον, μετωπη.

οπωπα

Οπιπευω > παρθενοπιπτης = μπανιστηριτζής, ηδονοβλεψιας ιδίως επι παρθένων.



Ασχετα

Μερικές λέξεις περιέχουν την ρίζα του ματ- χωρίς να σχετίζονται με το μάτι. Αναφέρω τις κυριώτερες για να μην τις παρερμηνεύουμε και παρετυμολογούμε:

ματοκυλισμα < αιματοκυλισμα

Ματωνω < αιματωνω

Ματιζω < αρχ ρ αμματιζω = συναπτω, συνδew και η ματισιά (Ναυτ) = πλεκτή συναψη των ακρων δυο σχοινηων.

ματικαπι< τρυπανι (τουρκ matkap)

ματιναδα και μαντιναδα < Ιτ. ματινατα matina = πρωια

ματαιοτης < ματαιος

ματη (η) στη .φρ. εις μάτην = ματαίως, άδικα

οπτός < οπτώ - ψήνω. παντως το ψηστήρι γίνεται με τα μάτια (πβλ. από τα ματια πιανεται, στα χείλη κατεβαινει ...)

Ιδιωματικά ονοματα

ανοιχτομάτης

Ή ανοιχτομάτης λεγεται στα αλειφιάτικα **Γκίρας** και το υπερβολικό ανοιγμα των ματιων λέγεται **γκιρλωνω** (πβ. γουρλώνω).

BRW-1001-15 ΤΑ ΑΛΕΙΦΙΑΤΙΚΑ - Η ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΓΑΝΩΤΖΗΔΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Γουρλομάτης

Από το γουρλωνω (μεταβ)

Ο Μπαμπινιώτης (171) ετυμολογεί το γουρλώνω από το γουρούνι

[ΕΤΥΜ < *γρουλλώνω < μεσν γρυλλώνω < αρχ γρύλλος / γρύλος «γουρούνι»]

Το χαρακτηριστικό του γουρουνιού είναι τα **μικρά** του μάτια!

Η ερμηνεία μου: από το αρχ επιθ. γρώνος, η, ον, (γράω)φαγωμενος, σκαμένος, Lyc.631,1280; κούλος, πελλίδες Nic.A1.77. 2. in pl., μεταφορικως σημαινε αυτος που ακουει και δεν μιλαει, επομενωσ αυτος που εκπλήσεται και γουρλωνει από την εκπληξη τα ματια του. Hsch. II. as Subst. γρώνη (sc. πέτρα), ή, οπή, τρυπα, γρωναι μυοδόχοι Nic.Th.794 (pl.). 2. κούλο δοχείο ή σκάφος, έγκλυφον, AP7.736 (Leon.).

Ο Νικανδρος στο "Αλεξιφάρμακα" λει:

πελλίσιν έν γρώνησιν ότ' εΐαρι πιον άμέλζαις.

Πέλλα γρωνη = κούλο μπώλ.

Φαρμακετικό σκευος, ολμος, ιγδιον, γουδι που κατασκευαζονταν από ασπρο αλαβαστρο η μαρμαρο.



Το γουρλωμενο ματι μοιζει σαν ένα μπωλ σε χρωμα και σχημα. Πβλ. Και ο **αυγουλομάτης**.



Martin Alan "Marty" Feldman (8 /9/1934 – 2/10/1982) Άγγλος συγγραφέας κωμωδιών, κωμικός και ηθοποιός, εύκολα αναγνωρίσιμος από βολβώδη μάτια του. Παρατσουκλι που δινεται σε αυτους που πασχουν από εξόφθαλμη βρογχοκλήλη (ενδοκρινης νοσος του θυρεοειδους αδενος ή νοσος του Basedow) .

Από εδώ και η γουρνα



Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱὸς σου δοξάσῃ σέ,

ΙΩΑΝΝΗΣ 17:1

Μαυρομμάτης

Ο Μαυρομμάτης λεγεται στα Τουρκικα καραγκιοζης (kara + giöz) από

που και το ονομα των ηρωων του θεατρου σκιων:
Καραγκιοζης Καραγκιοζοπουλος, Αγλαΐα Καραγιοζαϊνα και των
τεκνων : Κολλητηριου, Κατσαπρόκου, Σκορπιού.

Ματικάπι

Ασχετη λεξη με το ματι
το Ματικάπι και μαντικάπι είναι είδος τρυπανιού.
Από το τουρκικο matkar.

ασκαρδαμικτί

Επίρρημα: ατενώς, χωρίς να κλείσουν τα μάτια

Τραγούδια

Αμέτρητα τραγούδια εχουν γραφει για τα μάτια και τα παράγωγα
τους και είναι πασιγνωστα. Αναφερω μερικα χαρακτηριστικα

- Τα **ματια** τα δικα σου τα **ματια**
- Δυο πρασινα **ματια** με μπλε βλεφαριδες
- **Ματια** σαν και τα δικα σου
- Μη μου θυμώνεις **ματια** μου
- Τα **ματοκλαδα** σου λαμπουν
- Δεν ημπορω τα **ματια** μου ψηλά να τα σηκωσω

Ο Λιόντας ο ληστής

Στο Πήλιο στην Αργαλαστή
πιάσαν το Λιόντα το ληστή
που `χε τα χέρια τέσσερα
τα πόδια δεκατέσσερα
κι έβλεπε κι απ' την πλάτη
μ' ένα **μεγάλο μάτι**

 [ΑΚΟΥΣΜΑ](#)

Αναφορές

1

Τα στραβα ματια του Νελσωνα

Στη μάχη της Κοπεγχάγης, ο Νέλσον ήταν δεύτερος στην ιεραρχία με
ανώτερο του τον γηραιό ναύαρχο σερ Χάιντ Πάρκερ. Ο Νέλσον οδήγησε
μια μοίρα πλοίων σε μια τολμηρή επίθεση ενάντια στον στόλο της Δανίας.
Σύντομα είχε εμπλακεί σε σφοδρή μάχη.

Από τη ναυαρχίδα του, αρκετά μίλια μακριά, ο ναύαρχος Πάρκερ ήταν
πεπεισμένος ότι η μοίρα που οδηγούσε ο Νέλσον αποδεκατιζόταν και ότι
η μάχη είχε χαθεί. Ύψωσε έτσι μια συνθηματική σημαία ώστε ο Νέλσον να
υποχωρήσει. Ο νεότερος ναύαρχος, που γνώριζε ότι τα πλοία του
προκαλούσαν σοβαρές ζημιές στους Δανούς, δεν έδωσε σημασία. Όταν
ένας από τους αξιωματικούς του του το υπέδειξε, λέγεται ότι ο Νέλσον
έβαλε το τηλεσκόπιο στο μάτι του και είπε: «Πραγματικά δεν βλέπω
κανένα σήμα». Κατόπιν, συνέχισε τη μάχη του.

Όμως, ο αξιωματικός γνώριζε, όπως και όλοι στην Αγγλία, ότι ο Νέλσον
είχε βάλει το τηλεσκόπιο στο τυφλό του μάτι. Έτσι ο Νέλσον μπορούσε να
ισχυριστεί ότι δεν είδε τη διαταγή, χωρίς να την παρακούσει άμεσα. Μέσα
σε μια ώρα, είχε κερδίσει μια σπουδαία νίκη και είχε δημιουργήσει μια
νέα φράση

Έτσι, την επόμενη φορά που «**κάνετε τα στραβά μάτια**» σε κάτι, να
θυμάστε τον διάσημο Βρετανό ναύαρχο που το έκανε πρώτος.^{755.74}

Το Δημοτικό του Κωνσταντᾶ - Κυπρου

Κη άπολοατ' ό Κωσταντδς του νεούλλικου καί λέει'
κη άπόμεινε μ' άνήψί μου νά μπω νά την αλλάζω,
για τί θά ρέσσης 'πό χωρκά καί θά μ' άναελουσιν.
Άνάλλαχτην την εθελα κή άνάλλαχτην τήν παίρνω*

*έν σοΟ πιστέβκω, Κωσταντή, καί ς τό σπαθίν άν 'μόσης.
έσω νά *μπής νάρματωθής νά ^βκής νά μέ σκοτώσης.

Και φέρ' την φέρ' την, Κωσταντᾶ, κί' άς ηναι μέ τό **μάτιν**,

Κί' άς είναι με το ιματιον δηλ. το μεσοφόρι όχι το ομματιον το ματι.

Ματίζω

Τι να σου τάξω ατίθασο παιδί να σε κρατήσω

Παρηγοριά μου ο σάκος μου, σ' Αμερική κι Ασία
Σύρμα που εκόπηκε στα δυο και πως να το **ματίσω**;
Κατακαημένη, η θάλασσα μισάει την προδοσία.
ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ - ΠΙΚΡΙΑ

Εδώ το ματίζω (ασχετο με το ματι) είναι το αρχαιο αμματίζω :
συναπτω τις ακρες δυο σχοιניων . Συνεβη δηλαδη ό,τι και με το
ματιν - μάτι.
Πβλ.

*κλειδα την αυτήν, εἴτ' ἐπί στήθος και τήν ἀντικειμένην
μασχάλην, ἐπι τέλει δέ κυκλοτερή περιείλησιν ἐργασάμενος
κατά τό στήθος **ἀμματίζω** τάς ἀρχάς.*
ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ - ΙΑΤΡΙΚΑ

Βιβλιογραφία

9521

Τίτλος: COMMENTARII AD HOMERI ODYSSEAM
Συγγραφέας: ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Εκδότης:VEIGEL
Έτος:1825

755

Τίτλος:ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΕΣ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΠΩΘΗΚΑΝ
ΠΟΤΕ
Συγγραφέας: Rick Beyer
Εκδότης:ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ
Έτος:2010
Copyright© 2012 by Aris Stougiannidis